

УДК 347.771

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.2.34>

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВИЗНАННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (ОХОРОННОГО ДОКУМЕНТА) НЕДІЙСНИМИ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Тарасенко Х.Ю.,
*доктор філософії в галузі права,
старша викладачка кафедри теорії права та прав людини,
Український католицький університет
ORCID: 0000-0001-9960-0169*

Тарасенко Х.Ю. Правові наслідки визнання прав інтелектуальної власності (охоронного документа) недійсними як спосіб захисту цивільних прав.

У статті розглядаються окремі проблемні аспекти щодо визнання прав інтелектуальної власності (охоронного документа) недійсними та їх правові наслідки. Доведено, що при закінченні строку чинності майнових прав інтелектуальної власності вони завершують свій строк правової охорони в силу вказівки закону, зважаючи на строковий характер таких прав. Обґрунтовано, що у разі, якщо особа зловмисно зареєструвала права чи об'єкт інтелектуальної власності, отримала охоронний документ та завідомо знала про те, що такий об'єкт реально не відповідає умовам надання правової охорони, і вступила щодо нього у договірні відносини, контрагент такої особи (сторони договору) має також можливість ініціювати визнання недійсним такого договору на підставі ст. 230 ЦК України. Доведено, що у справах про визнання недійсними правочинів, вчинених щодо майнових прав інтелектуальної власності, які були визнані недійсними, слід виходити також із того, чи були такі договори виконані повністю чи частково та чи стане такий спосіб захисту як визнання договору (правочину) недійсним ефективним способом захисту цивільних прав та реально призвести до відновлення порушеного, невизнаного чи оспорюваного права. Встановлено, що невіршеною в спеціальному законодавстві залишається ситуація, коли права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель визнані недійсними частково, і з правової охорони виключаються окремі незалежні пункти формули винаходу (корисної моделі) чи ознаки зовнішнього вигляду промислового зразка. Доведено, що визнання недійсними прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель чи промисловий зразок, визнання недійсним свідоцтва на торговельну марку, права щодо яких були внеском до статутного капіталу товариства, призведе до зменшення цього статутного капіталу де-факто, у розмірі тієї грошової оцінки цих прав, яка була затверджена учасниками (засновниками) при їх внесенні. Обґрунтовано, що у разі, якщо учасник товариства вніс свій вклад до статутного капіталу господарського товариства виключно майновими правами інтелектуальної власності, доцільно було би надати йому можливість внести грошові кошти, цінні папери чи інше майно, якщо інше не встановлено законом, на заміну цього вкладу.

Ключові слова: інтелектуальна власність, патент, свідоцтво, винахід, корисна модель, авторське право.

Tarasenko Kh.Yu. Legal consequences of recognition of intellectual property rights (protective document) invalid as a way of protecting civil rights.

The article considers certain problematic aspects regarding the invalidation of intellectual property rights (protection documents) and their legal consequences. Author proves that when intellectual property rights expire, they end their term of legal protection by virtue of the law, taking into account the temporary nature of such rights. If a person registers rights or an object of intellectual property, receives a protection document, but knows that such an object does not really meet the conditions for granting legal protection, and enters into contractual relations with respect to it, the counterparty of such a person (a party to the contract) also has the opportunity to initiate the invalidation of such a contract on the basis of Art. 230 of the Civil Code of Ukraine. Within the invalidation of deeds regarding invalid

intellectual property rights, one should also proceed from whether such contracts were fulfilled in full or in part and whether such a method of protection as the recognition of a contract (deed) as invalid will become an effective way of protecting civil rights and restore the violated, unrecognized or contested right. The situation remains unregulated, when intellectual property rights to an invention, a utility model are recognized partially invalid, and individual independent clauses of the claim of the invention (utility model) or signs of the appearance of the industrial design are excluded from legal protection. It has been proven that invalidation of intellectual property rights to an invention, utility model or industrial design, invalidation of a trademark certificate will de facto reduce the authorized capital of the business company (to which they contributed) in the amount of the monetary value of these rights, which was approved by the participants (founders) when they were introduced. If a member of the company has contributed to the authorized capital of the business company exclusively with property rights of intellectual property, it would be expedient to give him the opportunity to contribute money, securities or other property, unless otherwise established by law, to replace this contribution.

Key words: intellectual property, patent, certificate, invention, utility model, copyright.

Постановка проблеми. Підписавши Угоду про асоціацію в 2014 році, Україна взяла на себе зобов'язання реформувати систему охорони прав інтелектуальної власності, обравши проєвропейський вектор. Впродовж 2020–2023 років як законодавство у сфері авторських прав, так і законодавство про охорону промислової власності зазнало якісно нових системних змін.

Одним із інститутів права інтелектуальної власності, який було реформовано внаслідок внесення змін до низки законодавчих актів з питань правової охорони окремих об'єктів інтелектуальної власності, є інститут захисту таких прав. Зокрема, Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» введено такий новий спосіб захисту прав як визнання прав на винахід (корисну модель) недійсними (ст. 33, ст. 33¹). Аналогічні положення були закріплені і в Законі України «Про охорону прав на промислові зразки» (ст. 25, ст. 25¹). Визнання прав недійсними є відносно новим способом захисту цивільних прав для нашої правової системи, адже раніше недійсними могли визнаватись правочини (найчастіше) або відповідні охоронні документи. До слова, Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» формулює спосіб захисту права як «визнання свідоцтва на знак для товарів і послуг недійсним повністю або частково» (ст. 19). Відтак, питання визначення коректного формулювання способу захисту права на сучасному етапі регулювання цих відносин потребує глибокого наукового дослідження.

Стан дослідження в науковій літературі. Питання визнання недійсним охоронного документа (патенту на винахід (корисну модель), свідоцтва на промисловий зразок (раніше – патенту) було предметом наукових досліджень Н.О. Білоусової, П. Боровика, Н.В. Гаврушкевича, М.А. Данильченко, А. Нижного. Втім, на сьогодні питання правових наслідків визнання прав (охоронного документа) на об'єкт інтелектуальної власності залишається недослідженим в науковій літературі та потребує глибоких наукових розробок.

Метою дослідження є аналіз правового регулювання відносин, які виникають у зв'язку із визнанням прав інтелектуальної власності (охоронного документа) недійсними, аналіз відповідних правових наслідків, визначення проблемних аспектів, обґрунтування висновків щодо вдосконалення правового регулювання досліджуваних відносин.

Виклад основного матеріалу. Нові формулювання способів захисту прав інтелектуальної власності прийшли до нас разом із перейнятою концепцією правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, яка притаманна європейським країнам, та зафіксована у їх документах, які написані англійською мовою, де “patent” означає і, безпосередньо, патент – охоронний документ, і одразу сам винахід чи корисну модель, щодо якого такий патент видано. Фактично, слово «патент» позначає нерозривну єдність об'єкту та охоронного документа на нього.

Боровик П. також підкреслює, що переважній більшості країн та в документах Всесвітньої організації інтелектуальної власності термін «патент» означає саме сукупність прав на винахід. Проте, в Україні, на сьогодні, термін «патент» традиційно означає охоронний документ, який засвідчує певний обсяг прав на винахід [1, с. 55].

Перш ніж перейти до безпосереднього розгляду питання правових наслідків визнання прав інтелектуальної власності (охоронного документа) недійсними, на нашу думку, їх слід розмежувати із правовими наслідками закінчення строку чинності майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності. Визнання прав на винахід (корисну модель) чи промисловий зразок недійсними,

визнання недійсним свідоцтва на торговельну марку чи встановлення на підставі рішення суду відсутності творчого характеру твору (об'єкту авторського права) призводять до того, що, фактично, ретроспективно, на підставі рішення суду, а в окремих випадках – на підставі рішення Апеляційної палати НОІВ – права чи охоронюваний документ на об'єкт інтелектуальної власності вважаються такими, що не були дійсними (чинними/не виникли) з того моменту, з якого вони були набуті відповідним суб'єктом, а об'єкт взагалі не повинен був отримувати правову охорону. Власне, ці ситуації не отримали належного правового регулювання в законодавстві України і можуть викликати низку труднощів при правозастосуванні.

Нижній А. слушно зауважує в цьому аспекті, що «класична» конструкція недійсності базується на тому, що судом констатується невідповідність вимогам закону певного юридичного факту (правовстановлюючого документу), наслідком чого є: позбавлення його значення правомірного юридичного факту (правовстановлюючого документу); вважається, що права, на виникнення яких був спрямований такий юридичний факт (правовстановлюючого документ), не виникли; сторони зобов'язані повернути одна одній все, що було отримано на підставі такого юридичного факту (правовстановлюючого документу). І, на відміну від цієї конструкції, в Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» закріплено можливість визнання в судовому порядку недійсними не власне юридичного факту та виданого на його підставі правовстановлюючого документу, а лише їхніх наслідків (відповідних прав інтелектуальної власності) [2, с. 51].

При закінченні строку чинності майнових прав інтелектуальної власності вони завершують свій строк правової охорони в силу вказівки закону, зважаючи на строковий характер таких прав. Це означає, що вони виникли, були чинними протягом певного періоду часу або в абсолютних правовідносинах, де всі інші суб'єкти зобов'язані були не порушувати таких прав, та (або) в зобов'язальних правовідносинах, які виникли з волі суб'єкта таких прав та (або) і інших суб'єктів. До прикладу, правочини (договори), вчинені (укладені) щодо них були дійсними на момент вчинення (укладення), зберігали свою чинність протягом строку чинності цих прав та породили певні правові наслідки (створили, змінили чи припинили цивільні права та обов'язки), і немає підстав для того, аби ставити питання про визнання їх недійсними та застосувати наслідки недійсності правочину (договору).

Так, в ЦК України в окремих статтях, які регулюють окремі договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, наголошено на необхідності врахування чинності таких майнових прав та строку їх дії.

До прикладу, відповідно до ч. 1, 3 ст. 1110 ЦК України у разі відсутності у ліцензійному договорі умови про строк договору він вважається укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на п'ять років [3].

Своєю чергою, припинення права праволодільця на торговельну марку чи інше позначення, визначене в договорі, без його заміни аналогічним правом є підставою для припинення договору комерційної концесії відповідно до ч. 2 ст. 1126 ЦК України [3].

Окрім цього, ЦК містить також і інші положення, які стосуються чинності майнових прав інтелектуальної власності на момент укладення договору щодо них.

Так, згідно із ч. 5 ст. 1109 ЦК України предметом ліцензійного договору не можуть бути права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, які на момент укладення договору не були чинними. Схоже положення містить і ч. 1 ст. 1113 ЦК України, відповідно до якої предметом договору про передання майнових прав не можуть бути об'єкти і майнові права, яких не існувало на момент укладання договору [3].

На нашу думку, це положення ЦК України можна розглядати двояко: по-перше, йдеться про ті випадки, коли право на певний об'єкт права інтелектуальної власності ще не виникло (наприклад, особа ще не отримала патенту на винахід чи корисну модель або свідоцтва на торговельну марку), так і ті випадки, за яких права втратили свою чинність (ретроспективно) і вважається, що вони не були чинними на момент укладення такого договору, наприклад, визнано права (раніше – патент) на винахід (корисну модель) чи промисловий зразок недійсними, визнано недійсним свідоцтво на торговельну марку, або ж було встановлено, що об'єкт авторського права не має творчого характеру, або ж підпадає під категорію тих об'єктів, яким не надається правова охорона. Власне, ці норми можуть стати тими положеннями, які ляжуть в основу правової підстави позовних вимог про визнання правочинів щодо таких прав недійсними.

У науковій літературі висловлюється також позиція, що у разі визнання патентів недійсними, вони вважаються такими, що не набували чинності й усі ліцензійні угоди, які були укладені на підставі такого патенту, вважаються недійсними. У разі дострокового припинення чинності патенту не на підставі визнання його недійсним – ліцензійні угоди припиняють свою чинність без повернення у попередній стан [4, с. 58].

Втім, слід зауважити, що закон не передбачає прямої норми, яка вказувала б на нікчемність такого правочину, а відтак – він є оспорюваним та може бути визнаний недійсним лише на підставі рішення суду.

Окрім цього, у разі, якщо сторона зловмисно зареєструвала права чи об'єкт інтелектуальної власності, отримала охоронний документ та завідомо знала про те, що такий об'єкт реально не відповідає умовам надання правової охорони, і вступила щодо нього у договірні відносини, контрагент такого суб'єкта має також можливість ставити питання про визнання недійсним такого договору на підставі ст. 230 ЦК України. Зокрема, якщо одна із сторін правочину навмисно ввела другу сторону в оману щодо обставин, які мають істотне значення, такий правочин визнається судом недійсним. У разі ж заподіяння внаслідок такого обману збитків іншій стороні, вона матиме право вимагати їх відшкодування у подвійному розмірі, а також відшкодування моральної шкоди, що завдані у зв'язку з вчиненням цього правочину (ч. 1 ст. 230 ЦК України).

При визнанні недійсними правочинів щодо майнових прав інтелектуальної власності, які були визнані недійсними, слід виходити також із того, чи були такі договори виконані повністю чи частково та чи стане такий спосіб захисту як визнання договору (правочину) недійсним ефективним способом захисту цивільних прав, тобто таким, що реально може призвести до відновлення порушеного, невизнаного чи оспорюваного права.

Може мати місце ситуація, коли договори з приводу цих об'єктів інтелектуальної власності були виконані повністю, сторони на момент укладення правочину були задоволені з приводу чинності прав, і на конкретний момент існуванням та виконанням такого правочину не порушуються права жодного із учасників цивільних відносин, тоді питання про визнання недійсними таких правочинів не матиме істотного значення для сторін.

В цьому аспекті слід враховувати правову позицію Верховного Суду, викладену в Постанові ВС від 27.01.2020 р. у справі № 761/26815/17, згідно із якою недійсність договору як приватно-правова категорія, покликана не допускати або прискіпати порушення цивільних прав та інтересів або ж їх відновлювати. По своїй суті ініціювання спору про недійсність договору не для захисту цивільних прав та інтересів є недопустимим [5].

Водночас, якщо сторона є чітко зацікавленою у визнанні конкретного правочину недійсним та вважає, що реституція ефективно поновить її цивільні права, які були порушені, невизнані чи оспорені, вона може звертатись із відповідним позовом до суду.

Врегулювання потребує також ситуація, коли майнові права інтелектуальної власності були успадковані, на момент відкриття спадщини були чинними, а відтак, були включені до складу спадщини на підставі ст. 1218 ЦК України, нотаріус видав Свідоцтво про право на спадщину, адже на момент перевірки нотаріусом наявності (чинності) майнових прав, в СІС була актуальна інформація про те, що такі права є чинними. До слова, як свідчить практика, видати Свідоцтво про право на спадщину нотаріус може лише щодо тих об'єктів (майнових прав інтелектуальної власності), дані про які може встановити на підставі поданих йому правовстановлюючих документів. Також існує практика надіслання запиту нотаріусами до НОІВ про те, чи містяться в СІС (раніше – відповідних реєстрах), відомості про об'єкти інтелектуальної власності чи права на них. В цих випадках нотаріус він діє в рамках тих повноважень, які надані йому Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України та Законом України «Про нотаріат».

Згодом може мати місце, що за заявою заінтересованої особи або Апеляційна палата НОІВ, або суд уже після видачі свідоцтва про право на спадщину може: визнати права на винахід (корисну модель), промисловий зразок недійсними повністю або частково; або ж суд, вирішуючи питання за позовом, серед іншого, встановити, що об'єкт авторського права не відповідає вимозі щодо творчого характеру праці, а відтак – не може бути об'єктом правової охорони в рамках авторського права.

Отже, виникає ситуація, коли свідоцтво про право на спадщину видано правомірно, із дотриманням вимог цивільного законодавства, Закону України «Про нотаріат» та Порядку вчинення

нотаріальних дій нотаріусами України, проте містить інформацію про перехід майнових прав інтелектуальної власності, які визнані недійсними і вважаються такими, що не набрали чинності, від дати публікації відомостей про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) чи промислового зразка.

ЦК України містить дві загальних норми, які можуть бути застосовними в цьому випадку: ст. 1300 ЦК України (внесення змін до свідоцтва про право на спадщину) та ст. 1301 ЦК України (визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину). Відтак, внесення змін до свідоцтва про право на спадщину є можливим у разі звернення до нотаріуса чи уповноваженої на це посадової особи відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини за згодою всіх спадкоємців, які прийняли спадщину; або ж на вимогу одного із спадкоємців – за рішенням суду. Своєю чергою, визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину є можливим лише за рішенням суду, якщо буде встановлено, що особа, якій воно видане, не мала права на спадкування, а також в інших випадках, встановлених законом.

Невирішеною законодавцем в спеціальному законодавстві залишається ситуація, коли такі права визнані недійсними частково, і з правової охорони виключаються окремі незалежні пункти формули винаходу (корисної моделі) чи ознаки зовнішнього вигляду промислового зразка. Боровик П. зауважує, що оскільки обсяг прав визначається формулою винаходу, то часткова відмова від прав або визнання прав недійсними частково є по суті зміною обсягу прав, які визначаються опублікованою формулою [1, с. 56]. І якщо формула винаходу складалась із кількох незалежних пунктів або ж мало місце патентування кількох винаходів – питання для правозастосування не буде настільки складним, як це матиме місце у разі, якщо запатентована одна незалежна формула винаходу і з неї виключаються певні ознаки. В такому центральним питанням є визначення можливості збереження правової охорони винаходу як такого, тобто можливості без конкретних ознак (пунктів формули) збереження правової охорони винаходу – тобто, його відповідності умовам надання правової охорони. У разі, якщо збереження правової охорони є можливим, відбувається зменшення обсягу (звуження змісту) прав.

На нашу думку, таке Свідоцтво мало б зберігати чинність в тій частині, в якій і майнові права інтелектуальної власності залишилися чинними. Водночас, для того, аби встановити дійсний обсяг прав, разом із таким свідоцтвом контрагентам мали б пред'являтися і оновлені документи, що засвідчують права на об'єкт інтелектуальної власності. Або ж, можливим є ініціювання внесення змін до свідоцтва про право на спадщину за згодою усіх спадкоємців, або ж – на вимогу одного із них на підставі рішення суду (ст. 1300 ЦК України).

Варто зазначити, що документом, який мав би реально підтверджувати обсяг прав, які мають спадкоємці щодо того об'єкта, права на який визнано недійсними частково (винахід, корисна модель, зареєстрований промисловий зразок), є, відповідно, новий патент на винахід (корисну модель) або ж свідоцтво на промисловий зразок.

Такі документи повинні видаватися НОІВ після того, як набуде законної сили рішення суду чи рішення Апеляційної палати НОІВ про визнання таких прав недійсними частково. Для того, аби НОІВ було повідомлене про факт наявності спору та прийняте відповідне рішення у судовій справі, НОІВ слід залучати до провадження як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмету спору (ст. 50 ЦПК України, ст. 51 ГПК України) або ж інформувати після набрання таким рішенням суду законної сили в окремому порядку, ініціювавши питання про видачу нового охоронного документа.

Такі практичні казуси також є можливими в силу специфіки підстав та умов надання правової окремим об'єктам інтелектуальної власності, які полягають в тому, що така реєстрація є декларативною та відповідність таких об'єктів умовам надання правової охорони (критеріям охороноздатності) може бути оспорена.

Наприклад, щодо корисних моделей та промислових зразків кваліфікаційна експертиза не проводиться, проводиться лише формальна експертиза заявки. В авторському праві взагалі немає інституту обов'язкової реєстрації прав чи отримання свідоцтва, права інтелектуальної власності на об'єкти авторського права виникають внаслідок факту створення такого твору. А з презумпцією творчого характеру праці, яка була закріплена ще у п. 18 постанови Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав», слід говорити про те, що у разі, якщо не доведено інше, результат інтелектуальної діяльності вважається створеним творчою працею [6].

Закономірно, що перевірка факту відповідності певного об'єкта інтелектуальної власності умовам надання правової охорони здійснюється на підставі спеціальних знань експертом на замовлення сторони, яка ініціювала (або буде ініціювати) судове провадження чи претензійний порядок вирішення спору або ж фахівцем НОІВ, але лише в тому випадку, коли суб'єкт, який вважає, що внаслідок існування такого об'єкту інтелектуальної власності та прав на нього порушується, не визнається чи оспорюється котресь із його власних прав.

Не виключається, що така перевірка може здійснюватися на замовлення контрагента суб'єкта майнових прав, який бажає вступити у договірні правовідносини з таким суб'єктом з приводу конкретного об'єкта і таким чином перестраховується від ризику втрати фінансових інвестицій від, до прикладу, введення на ринок конкретного виробу, права щодо об'єкта інтелектуальної власності, який у ньому втілений, можуть бути визнані недійсними в силу того, що сам об'єкт не відповідає критеріям охороноздатності.

Також практичний казус може мати місце, коли оборотоздатні на момент вчинення окремого правочину (укладення договору) майнові права інтелектуальної власності (оцінені в певному грошовому виразі в силу вказівки закону) стають внеском до статутного капіталу господарського товариства. А згодом – не просто втрачають свою чинність внаслідок спливу строку їх дії, але визнаються нечинними (недійсними) на момент їх виникнення. Відтак, фактично, виникає ситуація, коли особа стає учасником господарського товариства, і його статутний капітал був сформований на основі прав, які були нечинними на момент створення юридичної особи та формування її статутного капіталу.

Окрім цього, серед іншого, такі майнові права інтелектуальної власності можуть бути предметом договору про створення товариства (ч. 2 ст. 10 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»), рішення засновників (учасників) товариства, яке діє на підставі модельного статуту, про склад засновників (учасників), розмір статутного капіталу, розмір часток у статутному капіталі кожного з учасників, спосіб внесення ними вкладів (у грошовій та/або негрошовій формі) (ч. 9 ст. 11 цього ж Закону) [7], тощо. Статут акціонерного товариства обов'язково повинен містити відомості про розмір статутного капіталу такого товариства (ст. 15 Закону України «Про акціонерні товариства») [8].

Щодо усіх цих актів, які містили відомості про чинні на той момент майнові права інтелектуальної власності, не слід ініціювати провадження щодо визнання їх недійсними, вони, фактично, мали б втрачати чинність лише в тій частині, в якій вони стосувались майнових прав інтелектуальної власності або охоронюваного документа, які визнані недійсними.

Окрім цього, визнання недійсними прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель чи промисловий зразок, визнання недійсним свідоцтва на торговельну марку призведе до зменшення статутного капіталу товариства де-факто, у розмірі тієї грошової оцінки цих прав, яка була затверджена, до прикладу, однотайним рішенням загальних зборів учасників на підставі ч. 3 ст. 13 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [7].

В силу цього, виникне потреба у перерозподілі часток учасників товариства. Більше того, у разі, якщо внесок учасника вкладався виключно із таких майнових прав інтелектуальної власності, закономірно виникає питання взагалі про його право на участь в такому товаристві. Закон не дає відповіді на ці запитання.

На нашу думку, у разі, якщо учасник вніс свій вклад до статутного капіталу господарського товариства виключно майновими правами інтелектуальної власності, найбільш оптимальним було б надати йому можливість внести грошові кошти, цінні папери чи інше майно, якщо інше не встановлено законом, на заміну цього вкладу. І уже у випадку, якщо він у встановлений строк не вніс такого вкладу, загальні збори зможуть приймати рішення про перерозподіл неоплаченої частки (частини частки) між іншими учасниками товариства без зміни розміру статутного капіталу товариства та сплату такої заборгованості відповідними учасниками за аналогією із ст. 15 цього Закону або ж про зменшення статутного капіталу товариства на розмір неоплаченої частини частки учасника товариства чи виключення такого учасника товариства із його складу.

Якщо в ТОВ чи ТДВ статутний капітал не виконує забезпечувальної, а лише номінальну функцію, то в акціонерному товаристві таке де-факто зменшення статутного капіталу товариства може взагалі призвести до того, що мінімального розміру статутного капіталу у розмірі 200 розмірів мінімальної заробітної плати, виходячи із розміру мінімальної заробітної плати, що діє на день створення (реєстрації) акціонерного товариства (ч. 1 ст. 16 Закону України «Про акціонерні то-

вариства» [8]), не буде досягнуто, що, своєю чергою, на підставі ч. 4 ст. 18 цього Закону матиме наслідком ліквідацію товариства. Окрім цього, така ситуація також вимагає вирішення питання щодо чинності акцій такого учасника.

Висновки. Як вбачається із вище наведеного, визнання недійсними прав на винаходи (корисні моделі), промислові зразки повністю або частково, визнання недійсним свідоцтва на торговельну марку, спростування в рішенні суду, яке набрало законної сили, презумпції творчого характеру праці (об'єкту авторського права), породжує низку практичних питань, які повинні бути вирішені суб'єктами правозастосування. У разі, якщо такі права (охоронний документ) визнані недійсними, проте попередньо були внесені як внесок до статутного капіталу товариства, де-факто зменшується розмір його статутного капіталу, що потребує вжиття відповідних заходів та вирішення питання про участь в товаристві того учасника, вклад якого був внесений виключно майновими правами інтелектуальної власності. Своєю чергою, визнання недійсним правочину щодо прав інтелектуальної власності, які (чи охоронний документ) визнано недійсними, є ефективним способом захисту лише в тих випадках, коли реально призведе до відновлення порушеного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Боровик П. Часткова відмова від прав та визнання прав на винахід недійсними частково. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 5. С. 51–59.
2. Нижний А. Деякі питання вдосконалення судових способів захисту прав інтелектуальної власності на винаходи (корисні моделі). *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 5. С. 48–56.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 24.11.2024).
4. Інтелектуальна власність та патентознавство. За ред. проф. П.М. Цибульова та доц. А.С. Ромашко. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. Вид-во «Політехніка». 2021. 374 с.
5. Постанова Верховного Суду від 27.01.2020 у справі № 761/26815/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87334249> (дата звернення 24.11.2024).
6. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав: постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення 24.11.2024).
7. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України № 2275-VIII від 06.02.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення 24.11.2024).
8. Про акціонерні товариства: Закон України № 2465-IX від 27.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985> (дата звернення 24.11.2024).